

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**De Nieuwe En Naauwkeurige Neederlandse Hovenier,
Onderwyzende hoe hier te Lande, onder dit Climaat een
Thuin, met zyn Parken, Paaden, Glintingen en Heiningen
wel zal aangeleid, en hoe de Boomen aan ...**

Te Leyden, 1735

Naauwekeurige Beschryving, om alle Ongedierten uit zyn Hof; of Thuin te
kunnen Verdryven: enz

[urn:nbn:de:bsz:31-139361](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-139361)

N A A U W K E U R I G E
B E S C H R Y V I N G,

*Om alle Ongedierten uit zyn Hof; of Thuin te kon-
nen Verdryven : enz.*

HET aangenaam Saizoen, de zoete Lugt, en 't kweelend Pluim Gedierte roept ieder als met open mond en keelen toe, Op! Op! van 't hoekje van den Haart, en komt van 't logge Bed na de open Lugt, om de Weiden weer gegroend, de Boomen vol Botten, de Perzik haast in Bloem, den Hof vol Bloem-cieraad aan alle kanten verciert, en 't weergalooze, ja overschoone Hof-tapyt, (ik meen de Appelboom) nu haast in volle Bloem te zien.

Hoe zeer verheugt zig niet een Liefhebber omtrent deeze tyd, na zo veel aangewenden arbeid en moeite? dat hy zyn Boomtjes zo schoon ziet staan, die als met vollen monde belooven alles met een overvloed van gewenste Vrugten te zullen vergelden; al wie in den Hof kooft, vermaakt zig te aanschouwen dat alles zo ordentelyk gefnoeid, zo net aangebonden, alle de Boomtjes zo groot als klein overal wel geknopt, en als met de Bloem in de mond den Eigenaar toelagchen, (zo maar het Saizoen wat gunstig is en blyft) haast te zullen vertoonen een Aards Paradys; dog, helaas! hoe ligt gebeurd het, dat ach! heel onverwagt, de Zon, nog naauwlyks Zuid-west gedaald, betreft, de Wind na 't guure Noorden loopt, en straks het kouder werd, met een koude nagt en dag of twee daar op, niet zonder stinkende vuile Zeedamp en Mist, alles in 't begin van zyn groeyen steuit, ja alle Bloem en Knop als inkrimpt, en dan nog van binnen werd opgegeten, en van buiten met meenigte van 'groene en zwarte Luizen haast werd bezet; ja daar na nog met meenigerhande Rypen en andere Ongedierten gequeld en afgegeten; welke alle, dewyle zy veel en zo verscheiden

Ee 2

zyn,

zyn, heeft den verstandige Hovenier niet ondienftig geoordeeld, dezelve in haar begin, nog Uiltjes zynde en Eijertjes, in haar groei-
jen te befchryven, om de zelve in den dop als te konnen fmooren,
of voor te koomen, eer zy kwaad doen; want als ieder een die
zien kan, is het gemeenlyk te laat, want dan zyn de Bloemen en
Knoppen van binnen meeft al weg, uit, of opgegeeten, en daarom
hoognoodig geagt, dat hy na zo langen en veelvuldige ondervin-
ding dit als een na-banket hier nog by voegde, om zulke beklaa-
gelyke rampen voor te koomen; wy zullen juist niet deeze Onge-
diertens befchryven, na die ordre, als zy eerst of laater koomen,
maar zo als zy in 't voor-jaar, of eerst in 't midden, en zo voorts
voor den dag koomen, en dat zo kort als moogelyk is; ja die alle
zo klaar vertoonen, dat een Liefhebber in staat is, om die bytyds
te kennen, en zyn Boomen van dezelve rampen te bewaaren.

De Rypen, zyn de grootfte Vyanden der aanftaande Vrugten,
en werde hier te Lande veelderhande gevonden, zullende derhalven
die alle niet naauwkeurig befchryven, maar alleen, die meeft in
Holland omtrent de Vrugten en Boomen werden gevonden; ja in-
dien ergens, zo zyn wy die hier in Holland onderworpen, en dat
meeft onderheevig wegens de veelvuldige Zeedampen, die men hier
onderheevig is; waarom men ook zelfs de Wilde boomen na de
Zeekant als afgeknot en afgefchooren ziet staan, maar na de Land-
zyde wel ziet waffen; ter contrarie effen onder Duin, als waar over
de dammen heen waayen, derhalven die niet befchaadigd werden,
nog in haar groey, nog ook haar vrugtbaarheid hinderen.

Het zaat der Rypen fchuilt meenigmaal in de most der Boomen,
waarom ook de jonge Boomgaarden, dikwils zo lang en als van
Jaar tot Jaar even draagbaar zyn en blyven (daar men in oude
Boomgaarden, alhoewel naaft aangeleegen ter contrarie ziet) tot
zo lang zy ook beginnen moeftten; zy zyn ook draagbaar om dat
de wortels overal genoegzaam overvloed van voedzel vinden, en
konnen derhalven in 't voor-jaar te beeter doorgroeyen, maar heb-
ben ook ganfch geen most, waar in dit zaat van Ondgedierte of Ey-
ertjes konnen huisvesten of nestelen.

Daarom zo doen uitmuntende wel en voorzigtig die Land-heeren
en Boeren, datze haar Boomgaarden des Winters voor Vrouwen-
dag gieren, dat is met Koe-pis geheel en al begieten, welke Boom-
gaar-

gaarden van Ongedierten zelden of nooit werden gekwelt, om dat de scherpe Koe-pis of Gier; niet alleen de most van de Boomen afbyt, maar ook alle zaat, eyertjes en Wormtjes in de zelve most huisvestende, hier-door in 't voor-jaar als het begint te reegenen, alle van de Boomen afvallen.

Best dan dat de Boomen 't klein of groot gegiert, of van haar most al vroeg in 't na-jaar bevryd en gezuiverd werden, en daar gy van te vooren veel ongediert en weinig Vrugten gehad hebt, zult gy met veel plaizier veel Vrugten en weinig ongedierte bevinden.

In 't na-jaar vind men omtrent de digte Boomen een meenigte van witte Uilen, inzonderheid zo het wat sterk waaid, en die schuilen onder tegen de blaaderen als een klompje ros-agtig glimmend wol vol eyeren, en zo vast daaraan gehegt, dat men met de hand dezelve van de bladeren naauwlyk kan afkrygen; welk zaad daar in gekoesterd en ryp geworden zynde, nog dat na-jaar uitkooft, en straks een zeer groote meenigte van kleine, zeer ruige Rypjes by malkanderen aan de blaaderen en toppen der Boomen by een gaan zitten, het boovenste der blaaderen afeten en door haar ruigte ras alles byeen haalen en toetrekken, en maaken zo een digte pop waar inze digt byeen des Winters teegen alle reegen, sneeuw en vorst be- waard blyven, tot dat het Saizoen wat warmer werdende, dan daar uitkruipen, en alle jonge blaaderen der Boomen opeeten, zo wel van Wilde als Vrugt-boomen; zo ziet men ook meenigmaal in 't Haag- sche Bosch, dat alle de Boomen in 't voor-jaar vol poppen, en dan in de Zoomer t'eenemaal blaadeloos staan, niet anders dan of het in 't midden van de Winter was.

Indien 'er by ongeluk of verzuim een of meer van deeze poppen aan de Boomen zyn gebleeven, die zullen zig hier of daar by een zetten, die men, zo dikwils den Thuin-man haar verneemt, aan- stonds moet wegneemen; maar (let wel) zo zagt als het moogelyk is, want indien de tak maar even gestooten werd, zo laten zy haar zelve straks vallen, hangende als aan een zeer dunnen draad, en dan zullen zy haar verspreiden door den geheelen Boom, alle blaaderen, bloemen of pas gezette Vrugten afeten of schenden; ja by aldien zy op de Aarde vallen, zo kruipen zy daadelyk den Boom op, en doen het gezeide kwaad, waarom men zyn hoed of een kop met water daar onder moet houden, en dan eerst vangen.

Deeze poppen moet men met een Ryp-haak of Snoei-beitel tot de

kleinste toe, (al schein het maar een enig blaedje aan een takje te hangen) vroeg in 't voor-jaar wegneemen, en in 't vuur werpen; want blyft 'er maar een hier of daar hangen, of in de palm leggen, zo weest verzeekert, zy zullen daar uitkoomen en het gezeyde kwaad doen.

Deeze poppen zyn het eene Jaar zeer overvloedig, het andere Jaar weeder zeer weinig, ja altemet in een Jaar oft twee ziet men 'er weinig of geen; het geen ook werd ondervonden in de Ring rypen, die eenige Jaaren weinig, andere Jaaren ter contrarie zeer overvloedig en byna onoverwinnelyk gevonden werden; gelyk gezien is na myn onthout, voor omtrent vyf of zes-en-dertig Jaaren, doen alle de Boom-gaarden; en dat in alle de Provintien zo meenigvuldig en ook eenigfints Fenynig waren, gelyk de zeere handen der Thuinluiden genoeg beweezen.

Deeze Ringe-rypen, alzo genaamt, om dat haar Eyertjes aan de takjes der Boomen als vaste ringetjes wonderlyk en ordentlyk net zyn gekakt, maar nooit als aan takjes dat Jaar, of dien Zoomer geschooten, zo heb ik de zelve ook gezien aan de steelen van de Peeren, en dat zo vast, dat menze van de takjes kwaalyk zonder snyden kan afkrygen; altemet vind menze ook naast malkanderen, onder teegens een droog blad, met rag zeer vast daar aan gekakt. Men vindze aan alle zoorten byna van Fruit-boomen, Perzikken, Abrikozen, Kerffen, Morellen, maar inzonderheid aan de Appelen en Peeren, ook wel, maar zelden aan de Aalbessen, Kruisbeyen en Pruimen.

Ik heb veel moeite gedaan by dag en by avond om die Uiltjes eens te zien en hoe het geschiede; ten laatsten na veel moeite ondervonden, dat het is een graauw dog zeer schielyk Uiltje, 't welk zo ras het maar het minste ziet of een mensch verneemt, al blyft hy straks stil staan, zyn werk verlaat, en vliegt dan zonder eenige ordre herwaards en derwaards schielyk weg, dat het met het oog niet is na te speuren; want verbergt zig straks hier of daar onder een blad enz. en het komt niet ligt weeder te voorschyn; en echter voltrekt het zy werk by nagt.

Deeze ringetjes zullen niet sterven hoe sterk het ook mag vriezen, maar op de grond gesmeeten, betreden of onder de Aarde en zo altyd nat blyvende, zo sterven zy alle; dog best in 't na-jaar, als de bladeren van de Boomen zyn, daar na gekeeken, afgesneeden of af-

gebrooken met takjes met al, en zo in 't vuur gesmeeten en verbrand: maar dewyle men des Winters, vooral in groote en hooge Boomen die niet zien nog vinden kan, zo moet men die in 't voor-jaar alsze uitkoomen vangen en dooden.

Zy koomen voor den dag en kruipen uit haar eyertjes, als de straa- len van de Zon warm, en de bladeren aan de Boomen groot werden, gelyk als een klein Leeger met Generaals of Gidsen; en zo waar die Gidsen heen kruipen, volgenze aanstonds alle; haar Leeger betrek- kenze altyd dicht by een, vast in een dunne, daar na in een dikker mik van den Boom; zy rusten dicht by malkanderen, en teegen mal- kanderen aan, tot teegen den avond voor dat de Zon onder gaat; tot aan den morgen omtrent zes uren, als wanneer haar Generaals weeder beginnen te marcheren en de kost te zoeken, en straks ook het heele Leeger tot des middags toe, wanneer zy weederom gaan rusten; al- tyd een ander Leeger-plaats betrekkende, op welke tyden haarer ruste in de mikken, men haar moet vangen en aldaar dooden of wegneemen, zonder eenige over te slaan; of indien maar een van haar Generaals over blyft, zal hy het verstrooide Leeger weeder byeen vergaaderen, en zy het zelve kwaad doen of haar makkers nog by hen waaren: maar by aldien de Boomen al te groot, te hoog, of de mikken al te zwak zyn, om daar by te klimmen, zo neemt maar een lange stok, en men bind aan het einde een brandende pik-krans, en verbrandze dan zo leevend in haar Leeger daarze rusten.

Daar-en-booven moet men dit zo niet maar eens of andermaal doen, maar men diend die zelve Boomen alle daagen eens na te zien, of niet hier of daar nog een klein Leegertje is na gebleeven; en daarom ondervind men zo meenigmaal, dat men in een dag of twee niet een meer en ziet; en dus drie of vier daagen daar na, weer even groote nes- ten van dezelve ruige verwoesters: dog van zelfs sterven zy ook, zo zo dra maar als den Honing-daauw des nagts begint te vallen, dan zo hangenze als dieven aan de galg, half of heel dood.

Deeze Ringel-rypen zyn naauwlyks weg, of ziet daar koomen an- dere Vyanden, maar meest in de Appel-boomen, en dat wel meest in 't midden van de zelve; haar eyertjes koomen van kleine gryze of wit- agtige Uiltjes voort, wat gespikkeld, welk zaat in 't korte uitkoomt, en kruipen ook altyd by een, nalaatende veel rag, waaromze rag-ry- pen genaamd werden, geduurig van tak tot tak voortkruipende, en onder-

ondertweg alle blaaderen afeeten, haar rag altyd nalaatende; zy zyn gemeenlyk drierhande, ruig-zwart-agtige en wat dun, en deeze zyn de vlugtste; en dan geele loome, die als met geele Oly zyn bestreken, die maaken ook nooit zo veel rag, en zyn heel loom in 't beweegen; de derde zyn kleinder, dunder, maar ruiger en zwart, waar van men ook die dood doende, ligt eenige ontsteeking aan de handen krygt: deezer aller ryk is gemeenlyk kort, maar altemet ook zo overvloedig, dat ik gezien heb, dat geheele Boom-gaarden van de zelve kaal waren gegeeten; zy zetten zig in korten tyd en ordinaar in de mikken der Boomen, dicht by een, en ieder werd een lang wit tohnetje en een paapje daar in, die tot een onnoemelyk getal daar zitten; waar uit dan koome kleine gryze Uiltjes met zwarte spikkeltjes, welke, zoze door harde winden niet wegestormd of door hooning-daauw koomen te sterven, diergelyk zaad in de most dier Boomen nalaaten, zo datze eenige Jaaren na malkanderen onvrugtbaar, ja blaadeloos blyven staan tot aan St. Jan toe, gelyk ik voor eenige Jaaren omtrent Maasland-Sluis in meer als een Boomgaard zelfs gezien hebben.

Om dan dat ongedierten in den dop te smooren, moet men, zo dra den Thuinman in de laage Boomtjes de zelve rag verneemd, dat aanfonds niet alleen wegneemen, maar hy diend ook wel te letten en na te speuren waar zy nog eten en de blaaderen afbyten, en die dan zo dooden en wegneemen; dan zult gy meenigmaal in een of twee reizen haar alle opvangen; maar hoe veel rag zy wegneemt, en gy vind haar dan niet, zo is het alles te vergeefs.

Zy zitten nooit lang aan een en de zelve zak, maar kruipen geduurig van den eenen tak na den anderen; dan om hoog, dan om laag, dan na het Oosten, dan na het Westen, en zo voorts.

Weetgierige Leezer, alle deeze vyanden van u plaizier met alle neerfligheit te boven gekoomen zynde, zo zult gy altemet in 't midden van de Zoomer een tak of twee, al was hy een elle of anderhalf lang, van alle zyne blaaderen in een nagt zien beroofd, ja kykt en zoekt met alle neerfligheit na dien verwoelter, gy zult in 't minste hem niet zien nog vinden; het zyn gemeenlyk twee zeer groene harde, kaale Rypen, ieder omtrent een vinger dik en lang, welkers couleur met de blaaderen en alles wel overeen komt, en daarom zynze niet wel te vinden, als van de geene die dit volgende weet; zy zitten vast teegen het hout of onder teegen het blad aan, haar des daags geheel stil houdende, altyd manneken

en

en wyfken; ik heb 'er altyd twee niet verre van malkanderen, en ook nooit meer als twee aan een Boom gevonden; zy gaan des nagts zo gree- tig voort met eten, datze nagt voor nagt zo een groote tak of twee van al zyn blaaderen berooven: men kan deeze vreemde gasten straks vin- den, als men maar ziet onder dien tak wiens bladeren afgegeeten zyn; waar onder gy op de grond van de Aarde, zult vinden een groote mee- nigte van rosagtige dikke stronten, gelyk als van groote Zy-wor- men, vooral de vers-gescheeten, en kykt dan maar om hoog, en gy zult dezelve digt aan een tak of onder teegen 't blad vinden zitten; ik heb de zelve in een doos bewaard, en daar kwaamen na eenige wee- ken twee zwarte tonnetjes uit, waar uit in 't voor-jaar twee groote graauwe Uilen met groote roode oogen enz. kwaamen, welke hee- densdaags by de Lief hebbers in haar doosjes met terpentyn van bin- nen bestreeken, nog bewaard werden.

Behalven alle deeze, weetgierige Leezer, zyn nog andere ongedier- tens, welke weinig tot nog toe zyn bekend, en nogtans de grootste oorzaak zyn van meest alle de ongemakken, dat men zo weinig Vrugten Jaar voor Jaar dikwils van zo veel Boomen plukken kan; deeze zyn een soort van kleine Wormtjes, huishoudende en woonen- de in een zeer klein geelagtig strootje van gedaante als een zeer klein half maantje, en daar uit komt de regte wolf, met regt zo genaamd, om dat hy als een verslindende Wolf; alle knoppen en bloemen ver- flind, en van binnen op-eet, en zo kunnen altemet heele Boomen in 't voor-jaar blaadeloos staan, als ofze vanden Blixem geslaagen en ver- zengt waaren, en naauwlyks nieuwe jonge blaaderen krygen voor St. Jan in de Zoomer, gelyk in de Zoomer op verscheide plaat- zen gezien is.

Laat ons dan eens naauwkeurig zien en onderzoeken wat dit eigent- lyk voor een Ongedierte is, waar het schuuld, wat het doet, en hoe het te voorschyn komt, en wanneer het tot in het binnenste van de zelve koppen zit; hoe men het ook kan voorkoomen, intyds fluiten, en hoe men dat grootste kwaad, zo weinig tot nog toe bekend, ligt zal kunnen weeren: *de omstaande Figuur verdoendze zeer net.*

In deeze kleine halve maantjes huisvesten geel-agtige Wormtjes met zwarte knoppen: al vroeg in 't na-jaar vind menze, en dat in, of tusschen de mikjes of takjes, voornaamentlyk tusschen veel bloem- knoppen in; zo hebben wy dezelve nog den 19. van November

1712. aan verscheide Liefhebbers getoond, en den 1. December drie in een mikje gevonden en zo laten snyden, en de leevende Wormen daar uit geperst, in welke mikjes zy altyd blyven tot na de Winter, als wanneer zy voortkruipen uit haar mikjes, tot op de bloemknoppen in welke zy inkruipen, en laten dan haar huisje, dat is dat strootje dat half maantje vallen, enj eeten dan die knoppen van binnen uit, zo het Zaïsoen kout en guur blyft; dog zo ter contrarie zeer zagt en groeizaam weeder werd, zo groeyen die bloemen en knoppen, waar in zy nog zo lang niet hebben gehuisvest, of van binnen weinige of geene der zelve nog geschonden hebben, zeer sterk door, bloeyen heerlyk, zetten wel, en staan wel gelaaden aan alle kanten vol Vrugten.

- a. a. *Het geel-agtig strootje of strootjes, als een half maantje nog in het mikje van een Vrugtbaar takje schuilende.*
- b. *Nu hangende aan een bloem-knopje in Februario, om daar in te booren, als wanneer straks dat half maantje weg waaid of afvalt.*
- c. c. *De Wormen, zittende in de zelve half maantjes, of liever nu al in de bloem-knopjes ingeboord, en van binnen de bloem-knoppen uit-eetende en verderven; zynde Wormen, nu met een zwarte knop dan geel-agtig graauw en rouw.*
- d. *Een zwart gekronkeld strootje, aan een takje of knopje nog hangende, waar in een pik zwarte Ryp of Worm huisvest.*
- e. *Een dun strootje, omtrent een halve vinger lang, waar in een graauw Rypje zit, hangende nog aan een dun takje, of reets al aan een bloem-knopje voortgekroopen, om ook daar in te booren, en alzo de bloemknoppen enz. op te eeten, gemeenlyk aan een Appel of Peer, maar zelden aan een Perzik als zynde bitter van knopen blad.*
- f. *De Spuit van blik of koper, lang drie voet en een half.*
- g. *Het voorste plaatje, met ontalylke kleine gaatjes doorboord, om zo veel te meer dunne straaltjes daar door, sterk geperst zynde, door te konnen geschooten werden.*
- h. *De Zuiger en Perffer, een voet langer als de Spuit, om het Toebaks-water opgehaald en in de Spuit getrokken, met des te meerder geweld en hoog over de toppen van de hooge Boomen gebragt te konnen werden.*
- i. *De Zuiger met Vlas bewoeld en met Zeem-leer omleid, om zo veel te beeter en meerder quantiteit van water te konnen ophaalen, en niet meerder geweld uit de Spuit te konnen geperst werden.*

Om deeze tot nog toe zo onbekende kwaad-doenders in haar wisse Leeger-plaats te vangen, zoude een al te grooten arbeid, ja een onmogelykheid zyn, die alle in die mikjes op te zoeken en uit te schrappen; maar de konst en veelvuldig onderzoek heeft drie dingen uitgevonden, die ook genoegzaam zyn om die alle te overwinnen.

Het Eerste is het gieren, of met Koe-pis die Boomen in de Winter daar meede te begieten, vooral zo het straks daar op vriest; want zo doende byt de scherpe pis niet alleen de most der Boomen af, die dan in 't voor-jaar door den reegen met most en al het ongediert, daar in nestelende, dood, en zo deeze half-maantjes, welker Wormen, door de scherpte der Pis haar kopjes als inhaalende, afvallen.

Het Tweede is, dat men voor February en niet laater, ja eer, deeze Wormen met haar huisjes uit de mikjes na de knoppen toekruipen, met tabaks-water uit een lange Spuit van blik of koper met veel kleine gaatjes voorzien begiete, daar men in eene reis de hoogste en breedste Appel- of Peer-boom mede kan bespuiten, dat alle de takken druipen; maar (*let wel Leezer*) dit moet altyd geschieden by droog weeder, op dat dat bitter en scherp Tabaks-water aan de knoppen mag droogen en in de mikjes te langer blyven hangen: of men kan ook by reegen-agtig en stil weêr, met stof van Tabak de laage Boomtjes bestrooyen.

Het Derde is, de Boomen voor de Winter met kleine boendertjes van al haar most te zuiveren, als waar in zy huisvesten, en op deeze manier kan men dit groote kwaad voorkoomen; en werd ook onderhouden by veele Buite-luiden, die alle Jaaren haar Boomen gieren, en eenige Liefhebbers, die ik kenne, welke in de tyd van zeffien of agtien Jaaren, of van de tyd datze zo vroeg haar Boomen met Tabaks-water hebben bespuit, van die tyd af altyd haar Thuinen vol Vrugten hebben gehad, hoewel haar naaste buuren, gansch niet en hadden, welke dog te laat, dat is na February ook haar Boomen, en dat hoewel dik wils met het zelve water hadden bespuit.

Behalven alle deeze schaadelyke ongediertens is 'er nog een als een lang dun strootje en hangd altyd aan een blad-knopje, omtrent een half lit van een vinger lang, kruipt ook in het knopje, en laat zyn huisje vallen, zo dra daar is ingekroopen; gelyk nog een zwart gekronkeld Rypje, maar altyd werden deeze Ongediertens op de zelve wyze met spuiten enz. overwonnen; booven deeze komt 'er nog te voorschyn

in de Fruit-boomen, (voornaamentlyk in de Kerffen) de trekmaade, 't is een groen-agtige Worm met een bruin rood agtige kop, zeer rat, trekt alle blaaderen die daar omtrent zyn, by een, byt aan de steel de zelve niet alleen af, maar ook zelfde Vrugten, 't zy Kerffen, Appelen of Peeren welke hy uit-eet, en zo sterven zy en vallen af; zo ras men dat ziet, is niet beeter als maar heel agter aan, by de steeltjes, alwaar zy huisvesten, met twee of drie vingeren haar wat persen, en dan sterven zy aanstonds, als zynde zeer teer en dun van vel, of de Worm kruipt strax daar uit, valt op de Aarde en sterft, want hy kan niet weer teegen den Boom opkoomen, zy sterven ook van zelfs, zo draden hooning-dauw maar begint te vallen; even gelyk de groene Mey-ryp in de Kerffen en Moerellen in 't begin van Mey, welke eenige Jaaren dikwils zeer overvloedig zyn.

Nog hebben wy alle de kwel-geesten van onze Liefhebbery niet beschreeven, hoe meenigmaal ziet men in 't voor-jaar alle Boomtjes schoon staan om te bloeyen, geen Ongedierte, geen rampen kan men als nog merken, ieder verheugd zig met een schoone bloey-tyd; maar zie daar! het weér veranderd teegen den avond, daar komt een zwaaren damp en mist uit den Noord-Westen op, uit de Zee, niet zonder stank als een heele smoor, en dat zo den heelen nagt door, zo dat de Boomen druipen van dezelve, echter des morgens, het weér klaard wederom op, de Zon begint te schynen, maar teegen den avond ontstaat wederom het zelve mistend weér; weetgierige Leezer beziet dan eens u Boomtjes en haar knoppen, en gy zult die vinden bezet met een ontal-lyk getal van groene Luis; dog die alle Jaaren niet evenveel schaade toe-brengen, zo ze maar niet al te lang aan de knoppen huisvesten, want dan doenze altyd kwaad, voor al zo ze koomen als de knoppen beginnen van malkanderen te gaan, want dan kruipenze daar in, en eeten al het teedere gewas af en op: deeze groene Luizen zyn meenigmaal zo overvloedig, dat men niet een knop kan zien of onderkennen, en zyn in twee of drie daagen zo dik van gat, en vol van eyeren of jonge Luizen tot berstens toe, ja het was anders onmoogelyk datze zo zouden in korten tyd vermeenigvuldigen kunnen, alsze doen, zo het niet op die wyze geschiede: zo nu maar de minste hooning-dauw valt, of zagt en veel begint te reegenen, vergaan of sterven de zelve, hoewelze haar wonderlyk alle, en tot een toe, regt onder een knop weeten te verbergen, zeer dik op een kruipende, om alzo van de zelve reegen bevryd

te zyn; en daarom is ook een van de beste middelen, met de zelve Spuit de kleine Boomtjes met Tabak-water te spuiten en dat twee of driemaal op een dag, en zo verdwynenze dan ras.

Alle deeze vyanden ten laatsten zynde van zelfs, of door neerstigheid overwonnen, zo doet zig in 't begin van de Zoomer nog een ander Ongedierte op, naamentlyk een zwarte stinkende Schalle-byter, omtrent anderhalf lit van een vinger lang, een groote schryf-pen dik met lange pooten en twee zwarte lange zeer beweeglyke hoorens, zo dra verneemd hy geen Mensch of aanstonds geeft hy zulken vervaarlyken gooren of zuuren stank van hem, dat men het in de neus niet veele kan, ja kwalyk werd, en byna van zyn zelve valt, dog hy blyft stout zitten, zyn hoorens heen en weer geduurig beweegende.

Dit Ongedierte schyt op stam of takjes van de klein Appel-boomtjes, ik zegge Appel-boomtjes (om datze nooit op Peertjes of andere heb gezien) vooral op graauwe en geele Renetten, Zoomer Kalevilles en Citroen Appeltjes, een soort van platte, harde en kleine Schalle-bytertjes en dat in zulken meenigte, dat in twee of drie daagen alle de takken vol zyn, met een ongelooflyke stank, zo men maar de Boom of een der takken aanraakt; deeze Boomtjes haar blaaderen werden als kleinder, krullen om, en vallen in korten gelyk ook de teere Vrugten af, en haar takken groeyen blyven en staan als een hoepel, en zo het in tyds, dat is in 't korte niet werd geremedieerd, denkt vry, dat u Boom in een Jaar of drie geen goede Vrugten zal voortbrengen, en alle de takjes, gelyk gezeid is na om laag als een hoepeltje zullen wasfen; maar waar dit Dier zyn oorspronk uit heeft, heb ik nooit, zelfs na veel aangewende moeite, konnen uitvinden; ik heb met een vergroot-glas de kleine gezien, maar vondze gelyk gezeid is plat, glinsterende, en als met een harde schild op haar rug, dog loom en op mal-kanderen, als geperft en stil, ten zy men dezelve met een scherp priemtje prikkelde.

Dewyle dan dit Ongedierte zo veel schaade doet, moet men op alle middelen bedagt zyn, om dit voor te koomen; *Eerst*, zo men hem ziet, aanstonds de zelve te dooden, niet ontziende voor dat oogenblik de gezeide goore stank, want gaat gy weg zonder hem te dooden, hy blyft dan ook niet lang zitten, maar verhuift na een andere plaats, en na een anderen Boom; hy dan gedood zynde, beziet en roert maar met u hand de takken van de naaste Boomtjes, en

Ff 3

daar

daar die stinkende jonge huisvesten, daar zult gy die zelve goore stank vinden, die men *ten Tweeden*, aanstonds met een Mes als in haar dop moet smooren met die afte schrappen, die zodaanig kraaken of honderden Luizen en Neeten met de naigel wierden gedood; dan wast men dat Boomtje en die takken, die daar meede bezet waren, met warm Tabak-water af, en indien zy alle dood gedaan zyn, zult gy geen stank ter weereld meer verneemen, maar zo eenige nog zyn overgebleeven, zult dien zelve goore en zuure stank echter ondervinden, anders zullen u Boomtjes nog dat Jaar byzonder wel tieren, bladen knop maaken, en het Jaar daar aan, zo veel als andere Vrugt draagen.

Zo iemand begeerig is de oorsprong der rypen, haar eyertjes, paapjes en Uilen te weten, leeze de boekjes van den zeer naauwkeurigen Onderzoeker der zelve de Hr. Goedart, en zal daar uit ligt leeren, hoe men die Ongediertens zal kennen, en als in haar dop ligt kunnen smooren.

Dog booven de reets genoemde en beschreeve Ongediertens, zo koomen nog een groote meenigte van Vyanden als een heel Leeger aanvliegen, ten tyde als de Kerffen en Morellen staan bloeyen, naamentlyk de groote en kleine zwarte vlieg, deeze behoef ik niet zeer naauwkeurig te beschryven, dewyle zy yder een genoeg bekend zyn; de Bloemen der Kerffen, en inzonderheid het binnenste open uit-eetende, byzonder de kleine, die binnen in de Bloemen met twee, drie, vier te gelyk kruipen, ende jonge Kersjes alle op-eeten, en zy dan weg zynde, zo staan de Boomen wel met volle bladeren, maar van haar Vrugt geheel beroofd: om deeze vreemde gasten te verdryven, is het best dat men alderhande ruigte, blaaderen en met vuil stro aansteekt en laat smooken, op de plaats, waar na de wind is, dat die smook den geheelen Thuin berooken en vervullen kan, en dan vertrekt gemeenlyk dat geheele leeger; en dat is de reeden waarom men by de kalk-ovens en onder den rook van de Potte-bakkers of andere stinkende smooken, deeze gasten niet of zelden vind: men klopt ook des Avonds wel tegen de Boomen, en dan vallen inzonderheid de kleine daar uit op de Aarde, en de nagten dan kout of nat zynde blyven zy op de grond leggen en sterven; zo ook verdwynen zy haast; zo maar de minste hooningdauw des nagts begint te vallen; ja verdwynen dan meenigmaal zo ras, alsze gekoomen zyn.

Men disputeerd onder de Liefhebbers waar van daan zulken meenig-

nig-

nigte van zwarte vliegen zo schielyk koomen, de eenen deeze, den andere geene bewyzen voor zyn gevoelen bybrengende; maar ik zal met een woord zeggen, waar nu meer als een of twee Jaaren, ja nu zo meenigmaal, en nooit contrarie heb ondervonden; zy koomen uit de Staalen, die men van Mest en veelderhande vuiligheid, als bagger, poort-aarde enz. maakt, en een Jaar of twee laat leggen om de Weylanden daar meede toe maaken, gelyk door gantsch Holland de goede manier is om de Landen te verbeteren of goed te houden: daar koomen dan, (als de gronden beginnen warm te werden, gelyk wanneer de Kersten beginnen te bloeyen, en het Zaisoen warm werd door het klimmen van de Zon) met een ontallyke meenigte uit (op dezelve manier als het oever-aas, anders haft genaamt, wegens zyn meenigte, omtrent Gornichem en Dort, op een zeer heeten dag, even als uit een bruin strootje dat over end staat) en zo schielyk, dat 'er daar ik stond, geen oogenblck byna passeerde, of ik beyond my als in een wolk van dezelve zwarte zo groote als kleine Vliegen, die straks alle voor de wind heenen vloogen, die heb ik niet alleen op dezelve staalen gezien, maar zelfs ook in myn eigen Thuin, voor de Winter met poort-aarde en mest myn rabat voor de Perzikken hebbende ververst, dat 'er duizenden op de middag, op de gezeide manier uitkwamen, daar-en-booven hebben eenige Liefhebbers, op die tyd na dezelve Staalen daarom gegaan, en op dezelve wyze het also ondervonden.

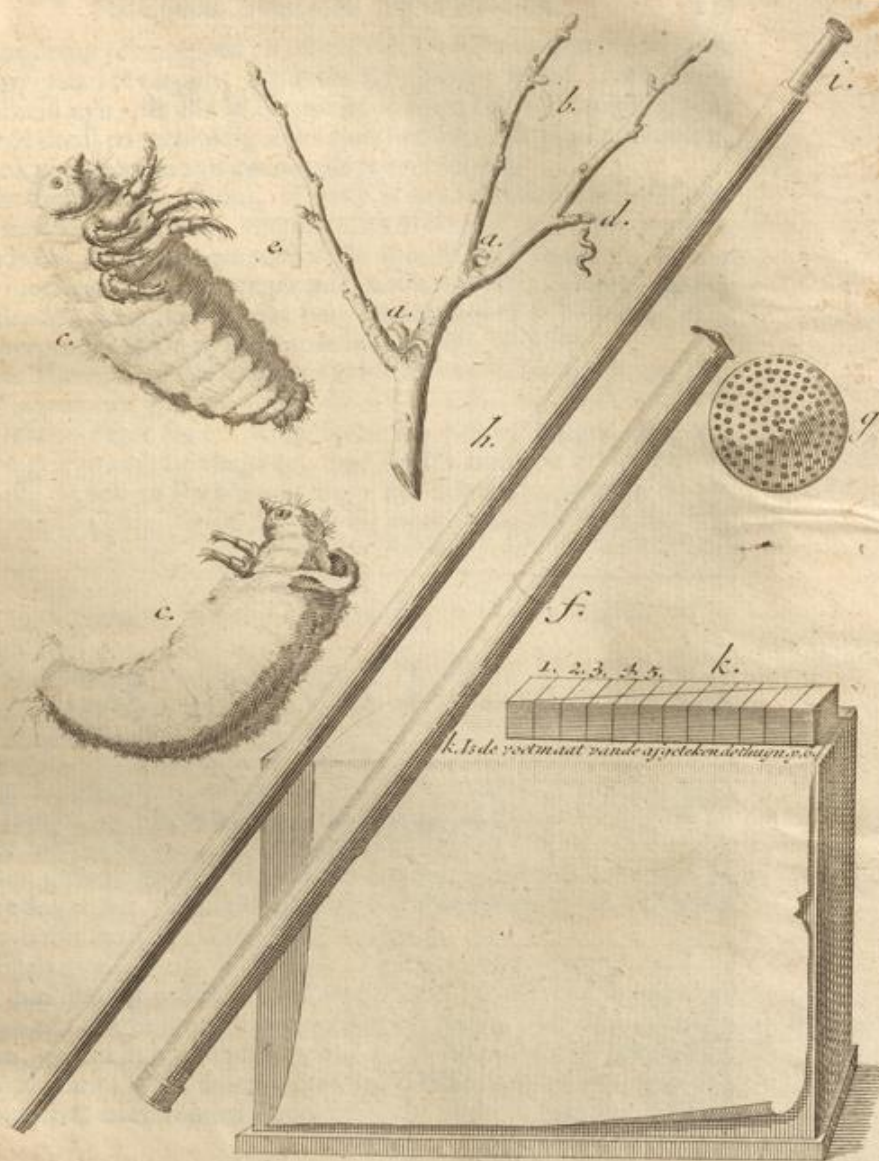
Booven alle deeze en nu beschreevene kwel-geesten, zyn hier nog eenige Ongediertens in de Aarde, die de Angier en Auricul-planten, en meer andere Gewassen van booven, gelyk de Veen-mollen in Zeeland, de Planten van onderen af-eeten; het zyn graauwe dikke Wormen als Hemelten, schuilen altyd onder de blaaderen der zelve Planten die zy af-eeten of onder de naafte; deeze ongenooede schaadelyke Gasten, kan men zeer ligt vangen, maar niet als tot nog de gemeene manier geweest is, dat men rondom de plant onder de blaaderen de Aarde wat wegneemt, haar daar vind rond in een leggen, en die dan wegneemt en dood; maar ik heb by geval een beeter en gereeder middel uitgevonden, naamentlyk, ik liet zoeken na Wormen of Pieren, met een drietandige vork, tot den einde toe in de Aarde ingestooken zynde; juist in een bed daar jonge Auriculen stonden, en van waar zy een groote meenigten hadden afgegeeten, wel eenige van die op de gemeene manier

nier gevangen en nu gedood zynde, maar de meenigte was zo veel, dat 'er geen overwinnen aanscheen te zullen weezen; den ingestookten vork met de hand en zo de Aarde bewoogen zynde, gelyk de Mollen met vroeten doen, zag men niet alleen de Wormen straks voor den dag koomen en wegkruipen, maar wat langer schuddende met de zelve vork, kwaamen aan alle kanten, dezelve graauwe Wormen als Hemelten voor den dag, zo dat op een Rabat alleen over de honderd in een quartier uurs opvang, en bevryde alzo myn Bloemen van dit alverslindend Ongedierte; naaderhand heb het zelve, daar Angieren en andere gewassen stonden, gedaan, en kreeg in 't korte dezelve al.

Dit is, Waarde Leezer, het na-banket dat de Naauwkeurige Hovenier oordeelde niet ondienstig hier nog by te voegen, en zo alle vyanden van Flora en Pomona voor te koomen, of te vangen en te dooden en den Liefhebbers te verschaffen een vol en ongeschonden vermaak van den Hof.

E I N D E.

REGIS-

WKEURIGE

ca den 1. Decem
nyden, ca de leze
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.
ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.

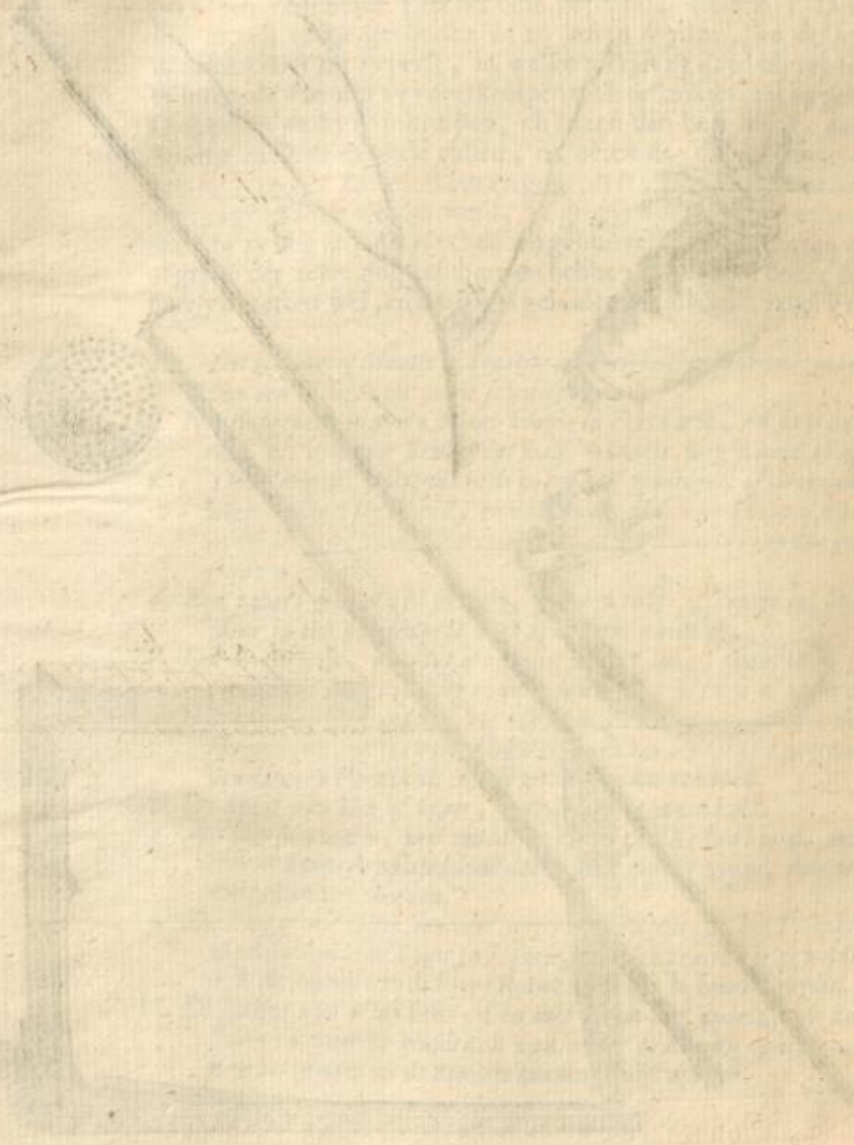
ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.

ca 17. d'el. h'el. h'el.

1711

O
Lege
gelyk
mar d
die ook
Het
daar w
doend
in't v
neftel
de fch
He
ze W
met
klein
breed
ken d
weede
mag
by re
beftre
He
van
man
ho
ce
tie
w
be
we
dik
E
lang
lit v
vall
Ryp
spate